

Ammatillisen osaamisen alueet (kompetenssit) tekevät lääkärin laajan osaamisen näkyväksi

Lääkärin ammatissa toimintaa säätelee suomalainen lainsäädäntö, mm. ammattihenkilölaki ja vuonna 2014 uudistettu EU:n ammattipätevyysdirektiivi. Lääkärillä on oikeus ja velvollisuus elinikäiseen oppimiseen.

Lääketieteellisen tieteellisen tiedon, teknologian ja terveydenhuollon prosessien määrä jatkaa kasvuaan. Tiedonhallinta ja oppimistaidot ovat lääkärille tärkeitä. Luotettavan tiedon löytäminen potilaan hoidossa vaatii kykyä hakea tietoa ja arvioida sitä kriittisesti. Lääkärin on osattava reflektoida tietoa suhteessa omaan osaamiseensa ja tunnistettava oppimisen paikkoja. Oma osaaminen pitää tuki tunnistaa ja vahvistaa sitä. Jaksaminen ja omasta itsestä huolenpito on edellytys potilaankin parhaaksi toimimisessa. Ajankäytön suunnittelussa sähköiset välineet voivat olla paitsi haitaksi, myös avuksi.

Yhteistyö monimutkaisessa järjestelmässä

Virtuaalinen maailma haastaa lääkärin myös vuorovaikutuksessa, sillä potilaskohtaukset siirtyvät osin verkkoon tai puhelimeen. Yhteistyön tavat pitää oppia ja hallita myös verkkoympäristössä. Osaamista tarvitaan uudenaikaisissa viestintätaidoissa ja menetelmien haltuun ottamisessa. Avointa asennetta tarvitaan, kun pitää oppia taitoja, joita ei yhtään tiedä edes tarvitsevana.

Potilaan terveyden edistämiseen ja sairauden hoitoon osallistuu laaja joukko ammattilaisia. Lääkärin kyky toimia potilaan parhaaksi eri asiantuntijoiden kanssa tulee olemaan jatkossakin osa ammattitaitoa. Lääkärit verkostoituvat yhä laajemmalle. Potilaan asioissa yhteistyö kolmannen sektorin kanssa ja kommunikointi potilaiden/perheiden kanssa lisääntyy monella tasolla.

Kohtaaminen säilyy lääkärin työn ytimessä

Lääkärin työssä tarvitaan jatkossakin kuuntelemisen ja kuulemisen taitoa, potilaan kohtaamisen taitoa ja potilaan hoidon koordinoitua. Vuorovaikutustaitoja tarvitaan hoitoon motivointiin, valmentavaa otetta ehkä tarvitaan enemmän.

Lääkärin osaamisen seitsemän osa-alueetta

Lääketieteellinen (medical)

Lääketieteellinen osaaminen Lääketieteellinen osaaminen koostuu kaikista lääkärin osaamisalueista, sisältäen tiedot, taidot ja ammatillisen asenteen korkealaatuisessa ja potilasturvallisessa hoidossa. Lääketieteellinen osaaminen on keskeinen alue lääkärin kliinisessä työssä.

Kuvaus Lääkäri toimii potilaskeskeisesti ja harjoittaa työtään lääketieteellisen tietämyksen, kliinisten taitojen ja ammatillisten asenteiden ohjaamana. Lääkäri kerää ja tulkitsee tietoa, tekee hoitopäätöksiä ja tekee hoidollisia ja diagnostisia interventioita lääketieteellisen osaamisen puitteissa. Ammatillainen tuntee omat rajoituksensa ja osaa hakea parasta mahdollista, näyttöön perustuvaa hoitoa potilaalleen resurssien suomissa rajoissa. Ajanmukainen, eettinen ja kustannustehokas hoito toteutetaan kumppanuudessa potilaan, yhteisön ja muun terveydenhuollon kanssa.

Keskeiset käsitteet

- potilaan sairauksien diagnosointi
- kyky ottaa huomioon sairauksien vaikutus potilaan toimintakykyyn
- kyky laatia asianmukaisia hoitosuunnitelmia
- kyky käyttää ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä
- kyky hakea soveltuvaa asiantuntija-apua

Ydinosaaminen: Lääkäri kykenee harjoittamaan lääketiedettä oman kliinisen tietämyksensä ja ammattitaitonsa puitteissa tarjoten potilaille korkealaatuista hoitoa. Lääkäri huomioi kaikki osaamisen alueet työssään. Oikea-aikaiset konsultaatiot, potilastiedot ja suositukset lääkäri hallitsee niin suullisesti kuin kirjallisestikin. Hoidon arvioinnissa ja suunnittelussa lääkäri tunnistaa potilaan terveysvajeen ja määrää tarvittavat tutkimukset ja tulkitsee tietoja terveyden edistämiseksi ja sairauksien ehkäisemiseksi.

Ammatillisuus (professionalism)

Ammatillisuus eli professionalismismi näkyy lääkärin työssä niin, että hän edistää potilaan ja yhteisön terveyttä ja hyvinvointia eettisesti, hänellä on hyvä käytös ja asenne sekä hän on sitoutunut lääkärikunnan arvoihin ja sääntöihin.

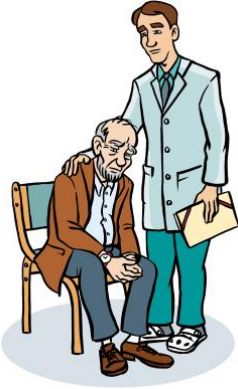
Kuvaus : Lääkäreillä on tärkeä yhteiskunnallinen rooli muiden henkilöiden terveyden edistämisessä. Heidän työnsä vaatii monenlaisten tietojen ja taitojen hallintaa. Ammatti-identiteetti perustuu eettisistä säännöistä, kliinisestä pätevyydestä, jatkuvasta ammatillisesta kehittämisestä, rehellisyydestä, lahjomattomuudesta, erilaisuuden kunnioittamisesta, erilaisten näkemysten ja arvojen huomioimisesta ja yhteisen hyvän edistämisestä. Jotta lääkäri voisi tarjota parasta mahdollista hoitoa hänen tulee huolehtia myös omasta hyvinvoinnistaan. Näin lääkäri saavuttaa luottamuksen yhteiskunnassa, ja yhteiskunta taas sallii lääkärikunnalle profession oman sääntelyn.

Keskeiset käsitteet

- tietoisuus ammattikunnan säännöistä ja sitoutumisesta
- eri vaihtoehtojen punnitseminen eettiseltä kannalta
- oikeudenmukaisuus, tasa-arvo ja yksilön kunnioittaminen
- ymmärrys lääkärin tehtävästä terveydenhuollossa ja yhteiskunnassa
- tietoisuus oman osaamisen rajoista
- kollegiaalisuuden vaaliminen

Ydinosaaminen Lääkäri osoittaa toimillaan sitoumuksensa potilaiden hyvinvoinnin edistämiseksi harjoittaessaan ammattiaan korkeiden eettisten ohjeiden mukaisesti. Hän toimii altruistisesti ja luottamuksellisesti potilaan hoidossa. Hän ymmärtää mahdolliset eturistiriidat ja pyrkii toimissaan laadun varmistamiseen ja potilasturvallisuuteen. Hän toimii työssään luottamusta herättävällä tavalla, ja toimii ohjeiden ja säännösten mukaisesti.

Vuorovaikutus (communication)

Vuorovaikutustaitoinen lääkäri luo hoitosuhteen potilaaseen ja huomioi hänen lähimmäisensä keräten ja jakaen tarpeellista tietoa osana esimerkillistä terveydenhuoltoa. Lääkäri mahdollistaa potilaskeskeisen, terapeutin vuorovaikutuksen tutkimalla potilaan oireita ja kuuntelemalla aktiivisesti potilaan kokemuksia sairaudestaan. Lääkäri kohtaa potilaan pelot, kuuntelee potilaan arvion sairaudestaan, sairauden vaikutuksesta potilaan elämään, odotukset hoidosta ja terveydenhuollon vaikutuksesta. Lääkäri integroi tämän tietämyksen potilaan ymmärrykseen kontekstista, sosioekonomisesta tilasta, aiemmista sairauksista, elämäntilanteesta, toimintaympäristöstä ja muista relevanteista psykologisista ja sosiaalisista tekijöistä. Potilaskeskeisen kommunikaation keskiössä on yhteinen päätöksenteko hoidon suhteen, jossa huomioidaan potilaan odotukset ja arvot. Sairaus vaikuttaa myös potilaan lähimmäisiin. Lääkäri kykenee kommunikoimaan myös potilaan lähiomaisten kanssa.

Keskeiset käsitteet

- potilaan kuunteleminen ja kunnioittava kohtaaminen
- olennaisten tietojen välittäminen potilaille ja omaisille ymmärrettävästi
- luottamukseen perustuvan hoitosuhteen rakentaminen
- olennaisten hoitoa koskevien tietojen tiivistäminen ja jakaminen potilaalle ja/tai läheisille
- kirjallinen yhteydenpito potilaiden ja/tai omaisten kanssa
- kirjallinen kommunikointi työtovereiden ja yhteistyökumppaneiden kanssa

Ydinosaaminen: Lääkäri toimii potilaslähtöisesti ja pyrkii luomaan potilaaseensa positiivisen, luottamuksellisen ja terapeutin potilas-lääkärisuhteen. Lääkäri kuuntelee potilastaan ja rohkaisee tätä keskusteluun sekä ymmärtää potilaan psykososiaalisen taustan vaikutuksen potilaan ajatteluun, ymmärrykseen ja asenteeseen. Potilaan autonomiaa ja yksityisyyttä tukeva kommunikaatio auttaa luottamuksen saavuttamisessa.

Yhteistyötaidot (Collaboration)

Kuvaus: Yhteistyötaitoinen lääkäri toimii vaikuttavasti muiden terveydenhuollon ammattilaisten kanssa tarjoten turvallista ja korkealaatuista hoitoa potilaille. Korkealaatuinen ja turvallinen hoito syntyy erilaisten ammattilaisten yhteistyönä. Yhteistyötaidot syntyvät luottamuksesta, kunnioituksesta ja jaetusta päätöksenteosta potilaiden ja heidän omaistensa, kollegoiden ja muiden ammattilaisten, yhteiskunnan eri toimijoiden kanssa. Yhteinen tarve oppimiseen, tiedon jakaminen, näkökulmien jakaminen vahvistaa yhteistyötaitoja. Yhteisten päämäärien eteen on ymmärrettävä kunkin erityisosaaminen ja tarkastelukulma sekä yhdistettävä erilaisia näkökohtia.

Keskeiset käsitteet

- tunnistaa erilaiset roolit työyhteisössä ja osaa toimia niiden mukaisesti
- osaa toimia ryhmässä muiden ammattilaisten osaamista arvostaen ja hyödyntäen, potilaan parhaaksi
- sitoutuu yhteistyöhön potilaan hoidossa eri ammattilaisten kanssa
- osaa konsultoida kollegiaalisesti
- pystyy tunnistamaan ja ratkomaan yhteisössä ilmeneviä ristiriitoja
- kykenee suulliseen, kirjalliseen ja teknisesti tarkoituksenmukaiseen viestintään
- toimii yhteistyössä potilaan ja hänen lähipiirinsä kanssa osallistavalla otteella
- verkottuu aktiivisesti myös työyhteisön ulkopuolelle (3. sektori, päättäjät, media)

Ydinosaaminen Kun lääkärin yhteistyötaidot ovat hyvät, hän työskentelee vaikuttavasti muiden lääkäreiden ja ammattilaisten kanssa. Hän toimii moniammatillisessa työryhmässä ehkäisten väärinkäsityksiä ja pyrkii ratkaisemaan ristiriitoja. Hän jakaa potilaaseen liittyvän tärkeän tiedon ennen potilassiirtoa.

Terveyden edistäminen (health advocacy)

Terveyden edistäjänä lääkäri käyttää vastuullisesti asiantuntemustaan ja vaikutusvaltaansa työskennellessään potilaiden, yhteisöjen ja väestön kanssa. Hän myös ymmärtää terveystarpeita, kehittää kumppanuuksia, toimii puolestapuhujana tarvittaessa ja tukee resurssien tehokasta käyttöä.

Kuvaus Lääkäri tunnistaa velvollisuutensa osallistua ja vaikuttaa terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen mikro- ja makrotasolla. Lääkäri tuntee potilaansa ja terveydenhuoltojärjestelmän. Terveyden edistäminen ei ole ainoastaan sairauden parantamista, vaan tautien ehkäisyä (esim. screening), terveellisen elinympäristön ja elämäntavan puolestapuhumista ja terveyden suojelua. Terveys kuuluu kaikille, potilas ja potilasryhmä/väestö on oikeutettu parhaaseen mahdolliseen terveyteen, minkä hän/he voivat saavuttaa riippumatta yksilöllisistä tekijöistä, kuten iästä, taloudellisesta tilanteesta, rodusta, tms. Lääkäri edistää potilaansa terveyttä tarjoamalla hänelle ne terveydenhuollon palvelut, mitä tämä kulloinkin tarvitsee. Työssään lääkäri pyrkii parantamaan työnsä laatua ja vaikuttaa tarjottavien palvelujen laatuun osoittamalla potilaan terveystarpeita palveluntarjoajalle. Yhteiskuntaan ja sen palveluihin vaikuttaminen on keskeistä hyvinvoinnin edistämisessä.

Keskeiset käsitteet

Potilaan terveyden edistäminen

- tuntee sairauksien riskitekijöitä ja niiden ehkäisymahdollisuuksia sekä kykenee havaitsemaan niitä yksittäisen potilaan tilanteessa
- kykenee kertomaan potilaan kannalta hänen terveyteensä vaikuttavat keskeiset tekijät ja motivoimaan muutokseen
- osaa ohjata tietolähteille ja antaa muutosta tukevia välineitä. Tuntee palvelumahdollisuudet ja kolmannen sektorin tukimahdollisuuksia samoin kuin tietotekniikan mahdollisuuksia älykkääseen neuvontaan

Yhteisön tai väestön terveyden edistäminen

- tuntee sairauksien riskitekijöitä ja niiden ehkäisymahdollisuuksia ja tunnistaa vaikuttamisen mahdollisuuksia (mahdollisuuksien ikkunat) yhteisössä tai väestössä
- tuntee terveyden edistämisen erilaiset toiminta-alueet ja toimijat, joista suurin osa ei ole terveydenhuoltoa vaan muita yhteiskunnan toimijoita (esim. koulu, liikennesuunnittelu) ja osaa toimia yhteistyössä näiden eri tahojen kanssa
- seuraa terveydenhuoltoa koskevaa keskustelua ja ymmärtää ajassa liikkuvien ilmiöiden merkitystä terveydelle
- osaa toimia yhteiskunnallisena vaikuttajana ja terveysvaikutusten arvioijana yhteisössä
- viestinnän erilaiset keinot: potilasviestintä, omaisviestintä, terveysviestintä, multimediaviestintä, yhteisöviestintä, mediayhteistyö

Ydiosaaminen Kun terveyden edistämisen pääperiaatteet ovat hallussa, lääkäri pystyy edistämään potilaan yksilöllisiin terveystarpeita terveydenhuollossa ja yleisemminkin yhteiskunnassa lääkäri pystyy toimimaan responsiivisesti väestön terveystarpeita ajatellen systeemitasolla. Tekoja terveyden eteen tarvitaan. Lääkäri antaa osaamistaan erilaisten terveyteen vaikuttajien tekijöiden (psykologiset, biologiset, sosiaaliset, kulttuuriset, taloudelliset ja ympäristötekijät) edistämiseksi. Työssään lääkäri tukee yksilöitä ja yhteisöjä vaatimaan tarvittavia palveluja. Tekojen lisäksi tarvitaan kumppanuutta. Lääkäriin työtä tehdään monella tasolla ja monien eri toimijoiden kanssa. Terveyden lisäämiseksi tarvitaan usein muita terveystarpeiden tarjoajia ja järjestöjä, hallintoa sekä poliittisia päätöksentekijöitä mukaan yhteistyöhön.

Tiedonhallinta ja oppiminen (Scholar)

Kuvaus: Tiedonhallinnan ja oppimisen roolissa lääkärit osoittavat pyrkimystä kohti erinomaisuutta jatkuvalla elinikäisellä oppimisella ja opettamisella. Lääkäri arvioi prosesseja ja tuloksia jokapäiväisessä työssään, jakaa ja arvioi työtään muihin verrattuna sekä hakee palautetta laadun ja potilasturvallisuuden edistämiseksi. Monin eri tavoin oppien lääkäri pyrkii täyttämään yksilön ja yhteisön terveyteen liittyvät tarpeet. Lääkäri tunnistaa tarpeen jatkuvaan kehittymiseen ja mahdollistaa oppimisen niin oppilaille kuin kollegoille ja muille työtovereilleen. Näyttöön perustuva lääketiede ja jaettu päätöksenteko ovat työn keskiössä, joskin lääkäri tunnistaa myös epävarmuuksia. Tietotulvassa lääkäri yhdistelee relevanttia tietoa ja pystyy päätöksentekoon huomioiden potilaan erityistarpeet. Lääkäri osaa hakea, tuottaa, tulkita tietoa.

Keskeiset käsitteet

Tiedon hakeminen

- tuntee tiedonhakumenetelmät ja osaa käyttää tietokantoja tehokkaasti ja ajantasaisesti
- hyödyntää erilaisia tiedonlähteitä, kuten potilaan omaiset, muiden ammattilaisten osaaminen
- osaa hakea potilaalle merkityksellistä tietoa hoidon tueksi

Tiedon arvioiminen ja soveltaminen

- osaa arvioida tiedon luotettavuutta sekä soveltaa sitä omassa työssään

- tunnistaa suuresta tietomäärästä olennaisimman ja soveltaa sitä työssään
- kykenee erottamaan olennaisen ja yhdistämään sen aiempaan tietoon sekä tiivistämään sitä
- osaa välittää tietoa muille ymmärrettävästi: potilaat, kollegat, muut ammattilaiset, poliitikot

Oppimistarpeiden havaitseminen ja oman kehittymisen suunnitteleminen

- on valmis opettelemaan ja omaksumaan uutta sekä arvioimaan oppimistarpeitaan
- osaa kiteyttää kysymyksensä, johon etsii vastauksia
- kykenee oppimaan erilaisilla menetelmillä ja erilaisissa tilanteissa, myös arjessa
- osaa soveltaa esim. koulutuksissa oppimaansa käytäntöön
- löytää tukea omalle osaamiselleen
- ottaa uudet apuvälineet käyttöön
- osaa jakaa tietoa ja osaamista muille

Ydinosaaminen Kun lääkärin tiedonhallinta ja oppiminen on hyvää, hän sitoutuu työssään jatkuvaan ammatilliseen kehittymiseen ja taitojen parantamiseen. Hän mahdollistaa opiskelijoiden, erikoistuvien lääkärin ja muiden terveydenhuollon ammattilaisten oppimisen, samoin kuin potilaan ja hänen omaistensa. Hän osaa esittää asiat myös erilaisille intressiryhmille.

Hän käyttää päätöksenteon tukena näyttöön perustuvaa tietoa, joka on tilanteeseen soveltuva. Hän arvioi kriittisesti, rehellisesti, riippumattomasti tutkimustietoa ja jakaa tietämystään parhaista käytännöistä.

Johtaminen, Leadership

Johtajana lääkäri kehittää muun terveydenhuollon johdon kanssa korkeatasoista terveydenhuoltojärjestelmää.

Kuvaus: Henkilö- ja asijahtaminen (management, leadership) ovat ydinkäsitteitä myös lääketieteen osaajalle. Monimutkainen terveydenhuoltojärjestelmä vaatii moniammatilliselta työtiimiltä yhteistyötä. Lääkäri pyrkii jatkuvasti työssään kehittämään tätä järjestelmää, niin omalta osaltaan kuin esimiehenä. Oma johtaminen sujuu myös: lääkärin on sovitettava työpäiväänsä niin hallinnon, tutkimuksen kuin opettamisenkin tehtävät. Oman elämän hallinta on osa johtajuutta: tasapaino vapaa-ajan ja työskentelyn välillä edistää lääkärinkin jaksamista. Lääkärit toimivat niin esimiehenä kuin ryhmän jäsenenä paikallisesti, alueellisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti. Kaikenlainen lääkärin työ edellyttää johtamistaitoja.

Keskeiset käsitteet

Oman työn ja ammatillisen kehittymisen johtaminen

- tuntee oman työnsä perustehtävät
- kykenee sovittamaan yhteen työn ja vapaa-ajan, huolehtii omasta terveydestään
- kykenee suunnittelemaan ammatillista kehittymistä ja lääkärin uraa sekä varaa resurssit siihen
- toimii eettisesti johtamisessa ja potilastyössä
- tuntee johtamisen keskeiset käsitteet ja johtajana toimimisen tavoitteet (palvelutehtävä)

Työyhteisön toiminnan kehittäminen

- tuntee muiden ammattilaisten työnkuvaa, vastuuta ja velvoitteita
- kuuntelee ja viestii tarkoituksenmukaisesti työyhteisössä pyrkien tuomaan tiimien vahvuutta esiin
- pystyy työskentelemään erilaisissa ryhmissä ja työparin kanssa potilaan asioiden ratkaisemiseksi
- pystyy johtamaan vastaanoton toimintaa
- suhtautuu myönteisesti kehittämiseen
- pystyy osallistumaan työyhteisöä koskevaan viestintään ja markkinointiin asiantuntijan roolissa

Terveydenhuollon resurssien tarkoituksenmukainen käyttö

- toimii tarkoituksenmukaisesti niin talouden, taloushallinnon, rahoituksen kuin priorisoinninkin osalta

Terveydenhuollon organisaatioiden, rakenteiden ja systeemin kehittämiseen osallistuminen

- tuntee terveydenhuollon toiminnan yhteiskunnalliset reunaehdot, perusteet ja perustehtävät
- tuntee oman yksikön rakenteet ja prosessit sekä terveydenhuollon rakenteet ja rahoituksen
- tuntee väestönsä ja sen terveydentilaa sekä mahdollisuuksia edistää väestöterveyttä

Ydinosaaminen: Kun lääkäri osaa ohjata toimintaa, hän pystyy parantamaan terveydenhuollon laatua tiimeissä, organisaatiossa ja terveydenhuoltojärjestelmässä. Hän pyrkii jakamaan terveydenhuollon resursseja optimaalisesti ja toimii kustannustehokkaasti näyttöön perustuvan hoidon avulla. Lääkäri kehittää johtamistaitoaan ja suunnittelee terveyspalvelujen tehokasta tarjontaa. Hän jakaa myös oman aikansa tehokkaasti vapaaseen ja työaikaan.